

05.04.2018, 00:05

Parem Köler seinal kui raha börsil. Kunstiindeks mõõdab kunsti väärtust (4)

Joosep Tiks
joosep.tiks@epl.ee

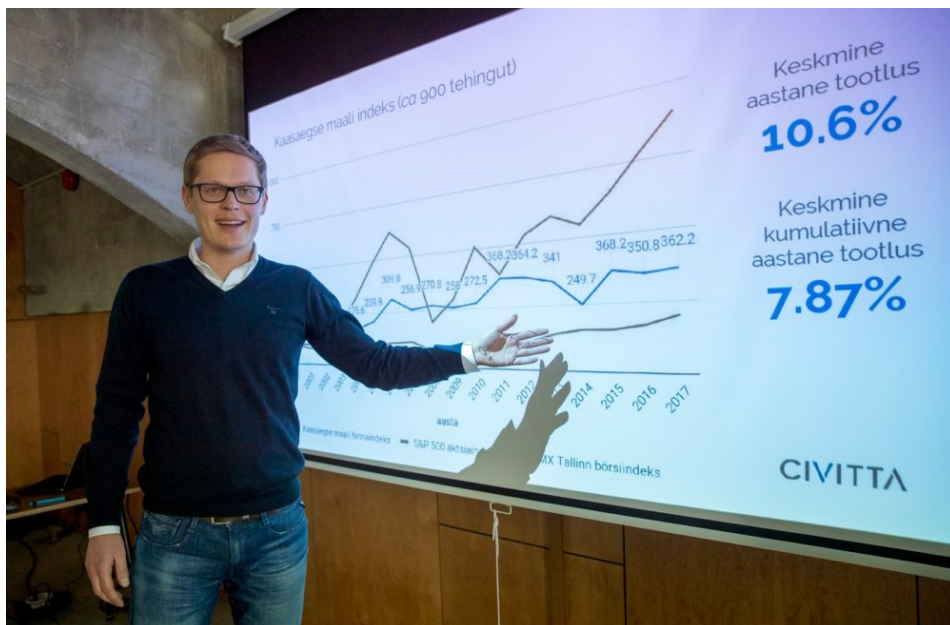

Foto: Tiit Blaht

Kunstiindeks arvutab eelmisel aastal tehtud tehingute koguväärtuseks üle 1,1 miljoni euro.

„Kümme aastat tagasi võis galeriides alatasa kuulda juttu, et kunst on hea investering. Mõtlesin, et kui see on hea investering, siis peaks seda saama ka mõõta,” ütleb Eesti kunstiindeksi looja Riivo Anton, ametilt investeerimisfondi juht, keda kunstiga seob hobi. Kuue aasta eest kirjutas ta oma magistritöö kunstiindeksi võimalusest Eestis, sellega sai kunsti väärtust mõõtvale indeksile rajatud vundament. „Maailma mõttes pole see innovatsioon, neid indekseid on palju,” tutvustab ta, kuidas ka kunsti on võimalik rahaks ümber arvutada.

Kunstiindeksi idee on sarnane börsiga. Veebileht kunstiindeks.ee kirjutab, et selle abil saab teada, „millises mahus tehakse Eestis kunstiteostega tehinguid, milline on Eesti kunstiteoste soetamise kui investeringu tasuvus ning millised on kunstiturul trendid”. Antoni sõnul pole see turu jälgimiseks küll ideaalne meetod, aga lahendatud parimal võimalikul viisil: „Kui indeks muutub 5%, siis ütleb see, et keskmiselt on andmebaasis olevate teoste hind samuti muutunud 5% võrra.”

Ligi pooled kõikidest ostetud teostest maksavad alla 500 euro, mis on odavam kui iPhone või jalgratas.

Kunstiäri ei erine palju ülejäänud tegevusest majanduse vallas. Headel aegadel väärtus kasvab, languse ajal on seis kehvem. Seda illustreerib Anton graafikutega, kus kunstiindeks liigub börsiga sarnast rada. „Keskmiselt on tootlus 4,8% aastas. Kui majandusel läks hästi, oli ka tehingute arv suur.” Võrdluses Tallinna OMX börsiga ja S&P 500-ga jääb näiteks kaasaegse maali tootlus nende kahe vahele. „Kunsti tasuvus on nagu kõikidel

teistel varaklassidel üsna muutuv. Kui tuua näide kinnisvaraturust, siis Tallinna kesklinna korterid müüvad paremini kui korterid maal. Samamoodi ka kunstiturul – mingid segmendid müüvad paremini.”

Kunst on mõõdetav

Konkreetsed kunstiteose kohta ei ole Antoni sõnul indeksi põhjal võimalik järeldusi teha. „Probleem on selles, et teosed on ainulaadsed. Aktsia on börsil üks ja sama, aga kaht eri maali ei saa ühte näitajasse suruda.” Lahenduse pakub matemaatika. Mõõtmiseks kasutatav hedooniline regressioon jaotab maali osadeks: ajastu, meedium, materjal, tehingu teostamise viis, teema jne. Teisisõnu on võimalik jälgida, mis on kunstiturul parasjagu populaarne – kas väärtuslikum on suur või väike maal, klassikaline või tänapäeva kunst. „Iga eristuv parameeter annab hinnale mingi panuse. Näiteks, et õlimaal on kallim kui graafika,” selgitab Anton.

Kui indeks muutub 5%, siis ütleb see, et keskmiselt on andmebaasis olevate teoste hind samuti 5% võrra muutunud.

Kogutud andmete põhjal tutvustab ta kunstituru kõige kuumemat kaupa: „Kunst ei pea olema elitaarne hobi. Ligi pooled kõikidest ostetud teostest maksavad alla 500 euro, mis on odavam kui iPhone või jalgratas,” räägib Anton. Talle tuli üllatusena, et kunst on tegelikult oodatust taskukohasem. „Domineerib modernne periood (1940–1991 – J. T) – nõukaaegne kunst on populaarne.” Ligi 60% turul müüdud teostest on

maalid, 22% graafika. „Indeksit veab tegelikult maal,” lisab ta.

„Mudeli pluss on see, et kõiki tehinguid saab arvesse võtta. Miinus, et parameetrite kehva valiku korral mudel kannatab. Aga matemaatilised testid aitavad selle välistada.” Anton toob näite, kui mõni Viiralti teos müüduks miljardi euro eest: „Algoritmil on teatavad välistused. Tegelikult ei tohiks olla varianti, et üks teos teeb indeksi katki. Teoreetiliselt muidugi on, kuid mida rohkem koguneb andmebaasi tehingud, seda enam indeks täieneb ja väldib anomaaliaid.” Indeksis kajastatavad tehingud pärinevad alates 1998. aastast avalikust oksjoniinfost ja galeriides tehtud tehingutest. „Julgeks öelda, et praegu see 5500 tehingut, mis meil on Eesti kohta, annab esindusliku info,” kinnitab Anton andmehulga piisavust. Tema hinnangul kajastab kunstiindeks ligi kolmandikku kõikidest tehingutest. „Vanalinna müüri ääres müüdud maalid ja muuseumide ostetud teosed indeksis ei kajastu.”

Isegi, kui indeks ajab pada

SEB privaatpanganduse strateeg, investeerimisspetsialist Peeter Koppel jääb kunsti väärtuse mõõtmise küsimuses skeptiliseks: „Kui paljude varade puhul on võimalik rääkida õigustatud väärtusest, siis kunsti puhul on see laialivalguvam ja tunnetuslikum. Indeks on hea ja väärtuslik, kui sellesse on koondatud võimalikult suur andmekogum. Siinne turg seda ei genereeri ning seega on indeks avatud ekstreemsete andmepunktide mõjule. Indeksi abil tuleviku ennustamine on esoteerika.” Koppel on veendunud, et kunsti soetamisel on soov investeerida teisejärguline. „Loomulikult on professionaalidest vahendajaid, kes on orienteeritud oma tegevuses lühiajalisele kasule, kuid sellised tegelased tunnetavad turgu kõhutundega ja indeks neile lisaväärtust ei anna. Tuimi tehnokraate, kes muude kaubeldavate varade ümber hordidena siblivad ning odavalt osta ja kallilt müüa üritavad, pole mina nn kunstiinvestorite hulgas näinud. Ma ei usu, et neid Eestis on – New Yorgis äkki isegi on.”

Kõige kallimad eesti maalid oksjonil

1	Johann Köler, „Tatarlanna Mšatka mõisa aias“ Dateerimata. Maal. 138,3 x 95 cm. Müüja: Vaal Galerii Müüdud: 2008	172 561
HIND (EUROT)		
2	Konrad Mägi, „Capri maastik“ 1922–1923. Maal. 58,5 x 67,5 cm. Müüja: Haus Galerii. Müüdud: 2007	127 823
3	Johann Köler, „Hiiu saare talupoeg kirvega / Villem Tamme portree“ 1863. Maal. 41 x 30,6 cm. Müüja: E-Kunstisalong. Müüdud: 2014	112 000
4	Konrad Mägi, „Capri“ 1922–1923. Maal. 57 x 66,5 cm. Müüja: Vaal Galerii. Müüdud: 2015	98 800
5	Johann Köler, „Itaalia maastik“. 1859–1862. Maal. 31,5 x 42,5 cm. Müüja: Balti Oksjon. Müüdud: 2007	83 407

Kunstiindeksi eestvedajad toovad esile, et tegemist on tööriistaga, millega jälgida turu üldisi trende, mitte kuldvõtmekesega investoritele. „Baas ise on väärtus omaette, võib-olla isegi indeksist suurem. Võimalik on vaadata, milliseid tehinguid on Eestis tehtud,” selgitab Anton. Peale turuseisu jälgimise on tema sõnul oluline anda vahend, et üldiselt kunstimaailmas toimuvaga kursis olla. „Kui inimene hakkab kasutatud autot ostma, vaatab ta auto24-st, mis on saadaval. Kunstiga ei olnud varem nii võimalik teha. Baasi funktsioon on sama tavainimesele ja eksperdile. See suurendab turu läbipaistvust ja usaldusväärsust, mis omakorda aitab kaasa kunsti populariseerimisele.” Ta arvutab, et oksjoniandmete digiteerimisele ja andmete kogumisele on kulunud enam kui 300 tundi tööd. „Sellel, kes on kunsti ostmisest huvitatud, pole endal aega turu uurimisele pühendada.”

Alghinnast palju kallimalt

Paar näidet 2017. aasta sügisoksjonilt Vaal Galeriis: Jaan Grünbergi „Rannapuud” on müügis alghinnaga 900 eurot. Lõpphind müümisel on 2050 eurot. Ado Vabbe „Baaris” müüakse alghinnast 3400 eurot kallimalt.

Indeks ei näita midagi mõistlikku

Priit Heinsalu, Vaal Galerii juhataja

Eesti kunstiturg on nii väike, et turuindeks oleks vigane ja eksitav juba valimi suuruse tõttu. Näidisharjutuseks võiks proovida koostada Tartu- ja Pärnumaa kunstindeksid ja seejärel need ühendada. Kunst pole ka Eestis likviidne varaklass, seetõttu ei näita selle turu indeks midagi mõistlikku.

Eesti kunstituru väiksus on kunstindeksi algatajate memos välja toodud ja esitletud kui indeksi konstrueerimise meetodi oluline puudus. Ka algatajate osutatud magistritöös, kus on mainitud nii turu väiksust kui ka kunsti vähest likviidsust, ei ole nende tegurite mõju kirjeldatud ega analüüsitud. Kunsti ostmine on eelkõige sotsiaalne ja psühholoogiline akt. Ainult 10% kunstiostjatest vaatab kunsti kui investeringut ja 75% ostab naudingut tõttu.

See leht on trükitud EESTI PÄEVALEHE internetivärvast
Aadress <http://epl.delfi.ee/archive/article.php?id=81666415>